

K9
E92

147715

DİNLER TARİHİ ARAŞTIRMALARI-V

**DİNLER TARİHÇİLERİ GÖZÜYLE
TÜRKİYE'DE MİSYONERLİK**

**SEMPOZYUM
(01-02 EKİM 2005 ANKARA)**

YAYINA HAZIRLAYAN

Dr. ASİFE ÜNAL

ANKARA-2005

TÜRKİYE DİNLER TARİHİ DERNEĞİ

Yayın No: 5

ISBN: 975 - 94505 - 5 - 0

Bütün Yayın Hakları Türkiye Dinler Tarihi Derneği'ne Aittir.
Birinci Baskı: Kasım 2005, 700 adet

HİRİSTİYAN MİSYONERLİĞİNİN BAŞLANGICI, GELİŞİMİ VE HEDEFLERİ

Prof.Dr. Mehmet AYDIN*

Hıristiyanlığın doğuşu ile başlayan “mission” hareketi, zaman içinde Hıristiyanlıkla birlikte bir mana bütünlüğüne kavuşmuş ve İncil’in yayılmasıyla eş anlam içinde günümüze kadar gelmiştir. Aslında mission kelimesi, Latince Mittere fiiline bağlanmaktadır. Mittere fiili ise, göndermek anlamına gelmektedir. Mission kelimesi de, gittikçe Hıristiyan vokabulerinin karakteristik bir özelliği olmuş ve bir çok anlama bürünmüştür. Teolojik planda mission, şahsiyetlerin kendi aralarındaki ilişkilerini belirtmektedir. Bunun için Baba’nın bedenleşmiş oğlu olan İsa’nın insanlar arasındaki misyonundan bahsedilmiştir. Yine, Kutsal-Ruh’un pentecote günü havarilere gönderilişinden bahsedilmektedir. Kilise hukukunda mission, belli bir görevi ifa etmek amacıyla gönderilen delegasyon gücünü göstermektedir. Genelde kabul edilen anlama göre mission, İncil’i, Hıristiyan olmamış halklara yaymaktır.¹

Bu anlamda Hıristiyanlıkta ilk misyoner, Hz. İsa’dır. Çünkü İsa kendini, “İsrail evinin kaybolmuş koyunlarını kurtarmaya” gelen bir şahsiyet olarak takdim etmektedir.² Böylece İsa, misyonunun muhataplarının İsrailoğulları olduğunu belirtmektedir. Bu doğrultuda İsa, ilk misyon hareketine on iki havarisini seçerek başlamıştı. İlk misyon alanı da Galile’nin köyleri seçilmişti. Bu konu, Markos İncil’inde şöyle anlatılmaktadır: “İsa, çevredeki köyleri dolaşıp öğretiyordu. On iki öğrencisini yanına çağırdı ve onları ikişer ikişer halk arasına göndermeye başladı. Onlara kötü ruhlar üzerinde yetki verdi..”³ “Böylece öğrenciler yola çıkıp insanları tövbeye çağırmaya başladılar. Bir çok cin kovdular, bir çok hastayı, üzerlerine yağ sürerek iyileştirdiler.”⁴ Burada dikkatimizi çeken, İsa’nın ilk dönemde misyon faaliyetinde egemen olan konu, tövbe, cin çıkarma ve hastaların iyileştirilmesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Baba, oğul ve kutsal-ruh adına bir misyon dikkat çekmemektedir. Bunun için de İsa’nın misyonu başlangıçta, evrensel bir misyon değildir. Hıristiyan misyonunun evrensel bir boyutta tezahürü için Helenistleri beklemek gerekecekti. Çünkü, kilise hayatının ilk yıllarında İncil, Yahudi-olmayanlar arasında yayılmaya başlayınca gerçek manada universal bir misyon hareketi başlamıştır. Bu dönem, İsa’nın çarmıhı ve İstefanos’un öldürülmesinden sonraki dönemle başlamaktadır. Artık Kudüs dışında Hıristiyanlığın yayılması ve Kudüs’teki siyasal ve dinî baskıdan Hıristiyanlığın kurtulması gerekiyordu. Nitekim İsa talebelerine “Kudüs’te, tüm Yahudiye’de ve Samiriye’de ve dünyanın dört bir bucağında benim tanıklarım olacaksınız dememiş miydi” Yine İsa, havarilerine şu emri vererek dünyaya dağılımalarını istemiştir: “İmdi siz gidip bütün milletleri şahit edin, onları Baba ve oğul

* Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi

¹ Dictionnaire des Religions. Paris, 1984, s.115

² Matta XV, 24

³ Markos, VI, 6-7

⁴ Markos, VI. 12-13

ve Ruhü'l-Kudüs ismi ile vaftiz eyleyin, size emrettiğim her şeyi tutmalarını öğretin ve işte ben bütün günler, dünyanın sonuna kadar, sizinle beraberim.”⁵

Nitekim, Resullerin İşleri'nden anlaşıldığına göre, İstefanos'un öldürülmesiyle başlayan Kudüs'teki baskıdan sonra, İsa'nın ve havarilerin arkasından giden imanlılar, Fenike, Kıbrıs ve Antakya'ya doğru dağılmışlardır. Böylece, Havarilerin ilk muhatapları Yahudiler iken, şimdi Grekler ve paganlar da havarilerin muhatabı olmuşlardı. Nitekim Grekler de “Rab İsa” ile ilgili mesajları dinlemişler ve bir çok kişi, “Rab İsa'ya iman etmiştir.”⁶ Bu dönemde özellikle Antakya'daki yeni ihtida hareketi, Kudüs'teki Hıristiyan cemaatin dikkatini önemli ölçüde çekmişti. Bunun üzerine Antakya'ya Barnabas'ı göndermişlerdi.⁷ Barnabas, Antakya'da yeni doğan cemaati görünce sevinmiş ve onları daha iyi imanlı olmaları için gayret göstermiş ve cemaate yeni üyeler katmak için çaba sarfetmiştir.⁸ Antakya'da Yahudilerin dışında Greklerin de imanlılar, Havariler topluluğuna dahil olduğunda; st. Paulus, çoktan Hıristiyanlık davasının içine girmişti. Antakya'daki bu imanlılar cemaatinin gelecek vaat etmesi, Barnabas'ın da derhal st. Paulus ile birlikte Antakya'da çalışma arzusunı uyandırmıştır. Çünkü Antakya, ilk Hıristiyan misyon hareketi döneminde, Roma İmparatorluğunun üç büyük şehriden birisidir. Böylece, İskenderiye ve Antakya, Roma İmparatorluğunun doğudaki en önemli şehirlerinden birisi olarak dikkat çekmektedir. Hıristiyanlığın ilk dönemlerinde Antakya, farklı bir çok kültürü bağrında toplayan bir metropoldü. Yahudiler, Araplar, Persler, Grekler ve diğer kavimlerin kültürleri, şehirde kozmopolit bir ortam meydana getiriyordu. Antakya bu dönemde ahlakî zafiyetlerin mekanı olduğu kadar, Roma ticaretinin de önemli bir merkeziydi.⁹

Kudüs'ten sonra Hıristiyanlığın Antakya'da kabul ve yayılma isti'dadı göstermesinin arkasında bir çok nokta önem arz etmektedir: Bunlardan birincisi, Kudüs'teki baskılardan uzak, sakin bir ortamın Antakya'da mevcut olması. İkincisi, farklı bir çok dinin Antakya'da yan yana bulunmasının sağladığı toleranslı ortam. Üçüncüsü, imparatorluğun merkezi olan Roma ile ulaşımın Antakya'dan kolayca sağlanması. Dördüncüsü, ekonomik refahın Antakya'da huzurlu bir ortam meydana getirmiş olması. Beşincisi, Kapadokya, Asya ve Akdeniz ülkeleri için Antakya'nın bir giriş kapısı teşkil etmesi. Nitekim, Anadolu'ya, Mezopotomya'ya ve hatta Ege ve Yunanistan'a Hıristiyanlığın yayılmasında Antakya, hep merkezi bir üst görevi üstlenmiştir. Hangi kültürden gelerek Hıristiyan olursa olsun herkese “Christus” (Mesihciler) ismi ile ilk defa Antakya'da verilmiştir.¹⁰

Havarilerin ve ilk Hıristiyan önderlerin sık sık buluştukları ve yeni stratejiler çizdikleri bir mekan olan Antakya, yüzyıllar boyu, Hıristiyan misyonu ve Hıristiyanlar için bu ilk dönem kutsal hatıralarının merkezi olarak kabul edilmiştir. Bu ilk dönem Hıristiyanlık tarihi içinde Antakya, Yahudilerden ve Yahudi olmayan diğer ırklardan Hıristiyanlığı kabul edenlerin bulunduğu bir merkez olarak önem taşımaktadır. Böylece

⁵ Resullerin İşleri, I, 8; Matta, XXVIII, 19-20; Markos, XVI,15

⁶ Resullerin İşleri, X, 19-20

⁷ Resullerin İşleri, X, 22

⁸ Resullerin İşleri, X, 24

⁹ Prof.Dr. Mehmet Aydın, “Antakya ve Tarsus Eksenli İlk Dönem Hıristiyanlığına Bir Bakış”, Adalya, Antakya, no:VII, 2004, s.251,252

¹⁰ a.g.makale, s.252

Antakya'da Hıristiyan kilisesi iki ayrı etnik gruptan teşekkül etmeye başlamıştı: Birincisi, Kudüs merkezli Hıristiyanlık istikametinde oluşan Yahudi-Hıristiyan cemaatti. İkincisi de st. Paulus'un etkisinde kalan pagan ve Helenist Hıristiyan cemaatti. Her iki kökten gelen Hıristiyan cemaat arasında ciddi ayrılıklar kendini gösteriyordu.¹¹

Kudüs, başlangıçtan beri Hıristiyan misyonu için dinî ve stratejik bir merkez görevi üstlenmiştir. İsa'dan sonra Kudüs cemaatinin başına Yakub geçmişti. Ancak st. Pierre (Petrus) her konuda Yakub'a destek veriyordu. Belki de ilk Hıristiyan cemaatinin başına Petrus'un değil de Yakub'un geçmiş olması, onun daha yaşlı ve İsa'ya kan bağıyla daha yakın olmasındandır. Fakat her ne olursa olsun, Petrus, Kudüs cemaatinin aktif ve sözü dinlenen bir üyesidir. Bunu Petrus, her toplantıda göstermiştir. Kudüs cemaatinin ilk defa neden Antakya'ya Barnabas'ı gönderdikleri de sorulabilir. Kutsal metinlerin ifadesine göre, Barnabas, "Kutsal-Ruhla ve imanla" dolu bir adamdı.¹² O, Kıbrıs'lı ve Levili idi. Asıl adı Yusuf'tu. Barnabas, "cesaret verici" anlamına geliyordu. Çünkü tarlasını satarak, parasını elçilerin emrine vermişti.¹³ Yani Barnabas'ın Antakya'ya gönderilmesi, tesadüfî değildi. Nitekim Barnabas, misyon faaliyetlerini Antakya merkezli yürütmüştür. Sadece Barnabas, biraz karar vermede ve cesarete çekingendi. Belki de bunun için, Tarsus'ta bulunan Aziz Paulus'u Antakya'ya getirterek, misyon faaliyetlerinde kendisine destek vermesini sağlamıştır. İlk Hıristiyan misyon faaliyetlerini de Barnabas ve st. Paulus, uzun süre birlikte çalışmışlardır. Hatta Şam yolunda gördüğü vizyonla, Hıristiyan imanlıların arasına katılan Aziz Paulus'u, Havarilerin arasına Barnabas sokmuştur. Aziz Paulus'un güven kazanmasında Barnabas'ın gayreti çok büyük olmuştur.¹⁴

Hıristiyan misyon hareketinde Aziz Paulus'un, Tarsus'tan Antakya'ya gelmesiyle yeni bir dönem başlamış ve bir yıl boyunca Barnabas ve Aziz Paulus, orada mesihi kabul edenleri eğitmişler ve "İlk Hıristiyan" ismini onlara vermişlerdir.¹⁵ Burada Barnabas'ın niçin Aziz Paulus'u bulmak ihtiyacı duyduğu sorusu da sorulabilir. Ancak bu sorunun cevabını kolayca vermek zordur. Belirtmek gerekir ki, Barnabas'ın Aziz Paulus'a çok büyük hizmeti olmuştur. Çünkü, Paulus'un ilk Hıristiyan cemaatine dahil edilmesinde ve orada itibara mahzar olmasında Barnabas'ın rolü büyüktür. Bu, Aziz Paulus'un, Barnabas'a minnet duymasını sağlamış olabilir. Diğer yandan Paulus, tahsilli bir şahsiyettir. Tarsus'ta İbrani üniversitesinde hahamlık ve Helenistik felsefe eğitimi almıştır. Orada Yunanca ve İbranice öğrenmiştir. Ayrıca Kudüs'te Gamaliyel'in yanında Yahudi fıkıh tahsili yapmıştır. Hıristiyanlığı kabulünden önce, Paulus'un katı bir Yahudi misyoneri olduğu da bilinmektedir.¹⁶

Bütün bunlardan dolayı İsa'nın ölümünden iki yıl sonra Hıristiyan olan st. Paulus, Hıristiyan mesajını daha ikna edici bir şekilde sunma şansına sahipti. Diğer yandan Antakya'daki "kültürel zemin", Paulus gibi alim birinin varlığını zaruri hale getirmiş de olabilir. Diğer önemli bir sebep de Antakya, Hıristiyanlığın ilk

¹¹ a.g.makale, s.252

¹² Resullerin İşleri, XI, 23-24

¹³ Resullerin İşleri, IV, 36-37

¹⁴ Resullerin İşleri, IX, 26

¹⁵ Resullerin İşleri, XI, 23-24

¹⁶ Galatyalılar, V, 11

dönemlerinden beri, Yahudi fanatiklerinin yoğun olduğu bir bölgeydi. Yahudi çevreleriyle, Hıristiyanların yaptıkları tartışmada, Barnabas yetersiz kalmış olduğundan st. Paulus'a ihtiyaç duyması da büyük olasılıkla ihtimal dahilindedir.¹⁷

Antakya'ya Kudüs cemaatinin önemli bir üyesi olan Petrus da gelmiş, Antakya'da Musevi-Hıristiyan çizgideki Hıristiyan anlayışının propagandasını yapmıştır. Bu ortamda Petrus "müjdeyi (Evangelium) sünnetlilere empoze ediyordu."¹⁸ Galatyalılara mektupta Aziz Paulus'un bildirdiği gibi "sünnetlilere elçilik etmek" Petrus'un işiydi. Diğer uluslara (putperestlere yani paganlara) elçilik ise Aziz Paulus'un göreviydi.¹⁹ Bu misyon görevi Galatyalılara mektupta şöyle ifade edilmiştir: "Topluluğun direkleri sayılan Yakub, Kefas (Petrus) ve Yuhanna bana bağışlanan lütfu sezdikleri zaman, ortaklığımızın işareti olarak bana ve Barnabas'a sağ ellerini uzattılar. Diğer uluslara bizlerin, Yahudilere ise kendilerinin gitmesini uygun gördüler."²⁰ Buna göre Petrus Antakya'da Yahudilerin arasında misyonerlik yapmıştır. Ancak Petrus'un Antakya'da iki yüzlü bir hayat sürdüğünü Aziz Paulus şöyle anlatmaktadır: "Ne var ki Petrus, Antakya'ya geldiği zaman, suçlu olduğu için ona açıkça karşı geldim. Çünkü Yakub'un yanından bazı adamlar gelmeden önce Petrus, diğer uluslardan olanlarla beraber yemek verdi. Ama o adamlar gelince sünnet yanlılarından (Musevi-Hıristiyanlardan) korkarak sünnetsizlerden uzaklaştı, onlarla yemek yemez oldu."²¹ Aziz Paulus'un ifadesine göre Barnabas bile onların iki yüzlülüğüne kapılmıştır.²² Bu cümleden anlaşıldığına göre Antakya'da Petrus'un, sünnetli olmayanlarla (putperestlerle) zaman zaman birlikte yemek yediği halde, Kudüs'ten gelen sünnet yanlısı Hıristiyan öncülerin yanında Petrus'un sünnetsizlerle yemek yediğini Aziz Paulus belirtmektedir. Bunun için de Petrus'u iki yüzlülükle itham etmektedir. Petrus, Yahudi kökenli olduğu için, Yahudi şeriatına göre, putperestlerle yemek yemesi caiz değildi. Ancak Petrus'un, Yahudi olduğu halde onlarla yemek yemesi, onlara yeni mesajı anlatmak hedefine bağlı idi. Yani onları kazanmak için ehven-i şer olarak onlarla yemek yemiş olabilir. İşte Petrus'un bu tavrını Aziz Paulus şöyle tenkit etmektedir: "Müjde'nin (Evangelium) gerçeğine uygun davranmadıklarını görünce hepsinin önünde Kefas'a (Petrus) şöyle dedim: "Señ Yahudi olduğun halde Yahudi gibi değil; diğer uluslardan biri gibi yaşıyorsun, nasıl olur da ulusları Yahudileşmeye zorlarsın. Biz Yahudi doğduk. Diğer uluslardan olan günahkarlar değiliz. Yine de kişinin kutsal yasanın gereklerini yapmakla değil, İsa Mesih'e olan imanla aklandığını biliyoruz. Bunun için biz de, yasanın gereklerini yapmakla değil; Mesih'e imanla aklanalım diye, Mesih İsa'ya iman ettik. Çünkü hiç kimse yasanın gereklerini yapmakla aklanmaz."²³

Aziz Paulus'a ait bu pasajdan, o dönemde Antakya'daki Yahudi-Hıristiyan çizgideki Hıristiyan misyonu ile st. Paulus'un çizgisindeki İsa-Mesih merkezli yeni oluşum arasındaki gerilimi öğrenmiş oluyoruz. Böylece, st. Paulus'un yerleştirmek istediği yeni dinî zihniyeti de açıkça öğrenmiş bulunuyoruz. Bu çizginin temel felsefesi,

¹⁷ Adalya, s.253

¹⁸ Galatyalılara, II, 7

¹⁹ Galatyalılara, II, 8-9

²⁰ Galatyalılara, II, 9

²¹ Galatyalılara, II, 11-12

²² Galatyalılara, II, 13

²³ Galatyalılara, II, 14-16

insanın kurtuluşu “**kutsal yasanın gereklerini yapmakla değil, İsa-Mesih’e olan imanla**” mümkün olabilmektedir.²⁴

Görüldüğü gibi Antakya, Hıristiyanlığın ilk çeyrek asrında Hıristiyan misyonu için çok önemli bir metropol olmuştur. Bunun için Barnabas, Lucius, Menahem ve st. Paulus Antakya’dadır ve ciddi bir misyon hareketinin içindedirler. İsa’nın geride bıraktığı ve pentekot günü üzerlerine Kutsal-Ruh’un indiği imanlıların²⁵ temsil ettiği Yahudi-Hıristiyan çizgisindeki hareketin temsilcisi olan Petrus da Antakya’ya üç kez gelmiştir. Antakya kilisesinin teşekkülünü sağlayan bu öncülerin kültürel ve etnik yapıları da dikkat çekicidir. Mesela Barnabas, Kıbrıslıdır. Petrus ve Lucius Afrikalıdır. Menahem ise, Kral Herodes Antipas’ın yakın dostudur. Paulus ise, Tarsus ve Kudüs’te eğitim görmüş Yahudi kökenli bir Roma vatandaşıdır. Artık Antakya, Hıristiyan misyonu için çok önemli bir merkez özelliği taşıyordu. Barnabas ve st. Paulus, misyon için Silifke’ye, oradan da Kıbrıs’a açılmışlardır.²⁶ Daha sonra Barnabas ve Paulus, Pergeden, Pisidya Antakya’sına (Yalvaç) geçerek misyona devam etmişler²⁷, daha sonra Konya’ya gelen st. Paulus, orada uzunca bir süre ikamet etmiştir. Konya’da Yahudilerden ve Greklerden bir çok kişi Hıristiyan olmuştur.²⁸ Daha sonra Barnabas ile st. Paulus’u, Listra ve Derbe’de görüyoruz. Burada misyon faaliyetinde başarısız olan st. Paul, karamsar bir ruh haliyle Antakya’ya dönmüştür. Yine Antakya’da uzun bir süre kalan Aziz Paulus ve Barnabas, Antakya’da çok farklı dinî düşüncelerin ve ihtilafların, Hıristiyanların arasında yayıldığını ve büyük ihtilafların çıktığını görmüşlerdi. Yahudiye’den gelen bazı kişiler, sünnetsiz Hıristiyanlara “**Siz Musa’nın töresi uyarınca sünnet olmadıkça kurtulamazsınız**”²⁹ diyorlardı. Bu durum, Paulus’un yaymaya çalıştığı Hıristiyanlıkla çelişiyordu. Bu problemin mutlaka çözülmesi gerekiyordu. Ancak problem gittikçe karmaşıklaşıyor ve fitne büyüyordu. Bunun için Resullerin İşleri XV, 1’deki şu ifadelerin üzerinde durmamız gerekiyordu: “Önce Antakya’da “Mesih imanlılarına” karşı ciddi bir mukavemetin varlığı dikkat çekmektedir. Bu mukavemetin baş aktörleri de fanatik Ferisi mezhebinden Hıristiyanlığı benimseyen Musevi-Hıristiyanlardı. “**Sünnetsizlerin kurtuluşa erişemeyeceği**” hükmü, Antakya’da tutuşturulan bir fitne olarak kabul edilmişti. Antakya’da “**Mesih’e iman**” edenler arasındaki bu tartışma yeni Hıristiyan cemaati bayağı rahatsız etmiştir. Tabii ki burada rahatsız olanlar da st. Paulus’un arkasında giden Hıristiyan cemaat idi. Bunun üzerine Barnabas, Paulus ve diğer bazı imanlılar, bu konuyu cemaat liderleriyle tartışmak üzere Kudüs cemaatine götürmeye karar verdiler ve Kudüs’e doğru yola çıktılar. Bu toplantının 47 ile 52 tarihleri arasında yapıldığını kilise tarihleri yazmaktadır.

Hıristiyan misyon tarihi için Kudüs toplantısı bir dönüm noktası teşkil etmektedir. Aslında Antakya’daki bu “**sünnet**” konusundaki tartışma da yine, Aziz Paulus’un şekilde iman arasındaki değerlendirmesine dayanıyordu. St. Paulus, İsa-

²⁴ Galatyalılara, II, 16

²⁵ Resullerin İşleri, II, 1-4

²⁶ Resullerin İşleri, XIII, 4-5

²⁷ Resullerin İşleri, XIII, 13-52

²⁸ Resullerin İşleri, XIII, 1-7

²⁹ Resullerin İşleri, XV, 1

Mesih'e imanı her şeyin üstünde tutuyordu. İşte Kudüs toplantısında bu konu tartışılacak ve bir sonuca bağlanacaktı. Kudüs toplantısında Ferisi mezhebinden Hıristiyan olanlar "Diğer uluslardan olanlara sünnet olmak ve onlara Musa'nın yasasına uymalarını buyurmak" gerek diyorlardı.³⁰ Kudüs toplantısında ilk sözü Petrus almış ve şunları söylemişti: "Kardeşler! Öteki uluslar müjdenin bildirisini benim ağzımdan duyup inansınlar diye Tanrı'nın uzun zaman önce aranızdan beni seçtiğini biliyorsunuz, insanın yüreğini bilen Tanrı, Kutsal-Ruh'u tıpkı bize verdiği gibi onlara da vermekle, onları kabul ettiğini gösterdi. Onlarla bizim aramızda hiçbir ayırım yapmadı, iman etmeleri üzerine yüreklerini arındırdı."³¹ Kudüs toplantısında ikinci konuşmayı Yakub yapmıştır. Yakub da konuşmasında "kanımca, diğer uluslardan Tanrı'ya dönenlere güçlük çıkarmamalıyız. Ancak putlara sunulup murdar hale gelen ETLERDEN-CİNSEL AHLÂKSIZLIKTAN-BOĞULARAK ÖLDÜRÜLEN HAYVANLARIN ETİNDEN-KAN'dan sakınmaları gerektiğini onlara yazmalıyız" demiştir. Yakub burada aslında NUHİ kanunlardan bazılarını sayıyordu. Böylece Yakub'un içinde bulunduğu Yahudi-Hıristiyanlar, NUHİ PRENSİPLERE inananlara toleransla yaklaştıklarını göstermiş oluyordu.³²

Kudüs toplantısı "Antakya'daki krizi" çözmüştü. Aslında çok ciddi dinî bir problem olan bu krizin çözümü, Hıristiyanlığa evrensel bir açılım veriyordu. Yahudi şartında çok önemli bir yer tutan "sünnet olma" konusu, Yahudi çevreleri dışından Hıristiyan olanlar için çok gerekli olmadığı şeklindeki Kudüs toplantısı kararları, Antakya'da Yahudi dışı çevrelerden bir çok insanın yeni mesajı kabul etmelerine imkân verdi ve Havariler daha önce tereddüt içinde yaptıkları misyon faaliyetlerine Yahudi olmayan çevrelerde de hız vermeye başlamışlardı. Ancak Antakya dahil, bir çok yerde Yahudilikten gelen Hıristiyanlarla, diğer milletlerden olan Hıristiyanlar yan yana yaşamak durumunda idiler. İnançları ve Mesih'in onları kurtaracağı, kardeşlikleri konusunda bu iki cemaatin bir problemi yoktu. Ancak Yahudi dini yasalarıyla, putperesetlikten gelen insanlar arasında hala çözülmesi gereken bir çok problem vardı. İşte bu problemleri, Yakub'un Kudüs toplantısında yaptığı konuşma, kökünden çözmüştü. Hem Yahudi kökenli, hem de başka milletlerden yeni Hıristiyan olanların dikkat edecekleri temel ortak prensipler şunlardı:

1. Putlara kesilen kurbanların etleri haramdı.
2. Zina yasaktı.
3. Boğulmuş hayvan etleri haramdı.
4. Kan yemek haramdı.

Kudüs Hıristiyan cemaatinin lideri olan Yakub'un bu ortak prensiplerde kurtuluşun olabileceğini kabul etmesinin arka planında, Yahudiler dışında Hıristiyan olanların Nuhî ahlâk kurallarına göre değerlendirmesi yatmaktaydı. Rabbanî Yahudiliğe

³⁰ Resullerin İşleri, XV, 5

³¹ Resullerin İşleri, XV, 6-9

³² Resullerin İşleri, XV, 19-20, Nuhî kanunlar için bak:S.A.Goldberg, Dictionnaire Encyclopedique du Judaisme, Paris-1996'daki Nuhî prensipler şunlardır: Zinadan uzak durmak-Adil davranmak-Küfürden ve Yalan şahitlikten uzak durmak-Putperestliği reddetmek-Adam öldürmemek-Hırsızlık yapmamak-Canlı hayvandan et koparıp yememek.

göre de Nuh'un kanunları, bütün insanlığın uyması gereken kanunlardır. Büyük Yahudi alimi Maimonides'e (1138-1204) göre Nuhî kanunlar evrenselidir.³³ Yani, bu kanunlara riayet eden her yabancı, dünyanın dindar insanları arasına girebilir. Bu inanca sahip olan Yakub, "sünnetsiz Hıristiyanların da" bu prensiplere uymaları şartıyla kurtuluşa erebileceklerini, Kudüs toplantısında açıkça ima etmiştir.

Kudüs toplantısı sonrası Antakya'ya dönen Aziz Paulus, Barnabas ve diğer elçiler bu anlayışı, misyonlarının temeline yerleştirmeye çalıştılar. Artık Yahudi kökenli Hıristiyanlarla, Grek ve paganlardan Hıristiyanlığı kabul etmiş olanlar arasındaki gerilim azalmıştı. Bu anlayışın yaygınlaştırılması gerekiyordu. Bu noktalar üzerinde durulduktan sonra, diğer Yahudi yasakları, Hıristiyan olan yeni milletleri pek alâkadar etmiyordu. Yahudi kökenli Hıristiyanlarla Yahudi olmayan Hıristiyanların sosyal ve dinî konsensüsleri bu noktalarda belirgin bir hale gelmişti.

Daha sonraki Hıristiyan misyon faaliyetleri için Antakya, hep merkez olma rolünü korumuştur. Çünkü Antakya kilisesi, Hıristiyanlığın ilk ve sonraki dönemlerinde bütün doğu Hıristiyanlığını içine alan bir kontrol ve propaganda merkezi olmuştur. Balkanlara ve Anadolu'ya yaptığı bütün seyahatlerde Aziz Paulus seyahatlerinin hem başlangıcını hem de dönüşünü Antakya merkezli yapmıştır. St. Petrus da Antakya'ya üç defa önemli seyahat yapmış ve Hıristiyanlığın teşkilatlanmasını sağlamıştır. Petrus'un Antakya'ya üçüncü seyahati Kudüs toplantısından sonra vuku bulmuş, 53 yılından 56 yılına kadar tek başına Antakya'da kalmıştır.³⁴ Petrus gibi, İsa'nın en gözde havarilerinden birisi tarafından kurulmuş olan Antakya kilisesi, Kudüs cemaati tarafından sürekli desteklenmiştir. Yuhanna ve st. Thomas bu niyetle Antakya'ya müteaddit defalar gelmişlerdir. Antakya Hıristiyan cemaatini ilk defa st. Petrus oluşturduğu için, ilk Antakya patriği olarak kabul edilmektedir. Petrus Antakya'dan ayrılırken yerine vekil olarak İGNATIUS NURANİ'yi bıraktığını bazı kaynaklar zikretmektedir.³⁵ Antakya'da st. Paulus'un arkasında toplanan cemaatin de lideri olarak, Paulus'tan sonra EVODIUS kalmıştır. İ.S. 67 yılında Petrus, Roma'da idam edilince, Antakya'daki Hıristiyanları Evodius yönetmiş, Neron onu 68 yılında öldürünce onun yerine İgnatius Nurani geçmiştir. İgnatius Nurani, Antakya kilisesinin üçüncü patriği olarak kabul edilmektedir. Nurani, Antakya kilisesinin, Resullerin yolunda devamı için çok çaba sarfetmiştir. Bunun için Antakya kilisesinin ayin usulünün ilk Kudüs başpiskoposu olarak kabul edilen İsa'nın kardeşi Yakub'un Kudüs'te uyguladığı ayin usulü olduğunu kilise tarihleri kaydetmektedir.³⁶ Antakya kilisesi, Resullerin hatıraları ve çabalarıyla kurulduktan sonra, çok önemli misyon görevi üstlenmiş ve tarih içinde on iki metropolit ve yüz otuz yedi piskoposluk ile bölgenin en büyük kilisesi olmuştur. Hıristiyanlığın ilk döneminde, Kudüs kilisesinden sonra, Hıristiyanlığın yayılması ve yerleşmesi için çok önemli rol üstlenen Antakya kilisesi, Anadolu'ya, Mezopotamya'ya, Ege Bölgesine, Yunanistan'a ve Roma'ya kadar uzanan coğrafyada Hıristiyanlığın yayılmasında bir üst görevi görmüştür. Hıristiyanlığın ilk asrında Antakya kilisesinin oynadığı bu ciddi rol olmasaydı, Hıristiyanlık Mezopotamya'da, Balkanlarda ve

³³ Dictionnaire Encyclopedique du Judaisme, 39, 600

³⁴ Severius Jacob Toma, Tarihu'l-Keniseti's-Süryaniyeti'l-Antakya, I,1989,s.56

³⁵ a.g.e, s.103

³⁶ Mor Ignatius Yakub III, The Syrian Orthodox Church of Antioch (1985), 2

Anadolu'da yayılma şansını bulamazdı. Bugün Asya kıtasında ve Afrika'da kültürel ve dinî varlıklarını devam ettiren Süryani, Keldani ve Nesturi Hıristiyanlarının varolmasında Antakya Havarıyyun kilisesinin kurucuları olan ilk Resullerin alın terleri, bitmeyen solukları, çok önemli rol oynamıştır. Bu dinî topluluklar bugüne kadar gelebilmişse; bu ancak ilk elçilerin, Resullere özgü çabalarının bir eseri olmuştur.³⁷

Hıristiyanlığın doğuşu ve ilk Hıristiyan misyonunun Kudüs ve Antakya eksenli yayılışını kısaca anlattıktan sonra, şimdi Hıristiyan misyon faaliyetinin Aziz Paulus yönetiminde nasıl geliştiğini de kısaca sunmak istiyorum. Çünkü Hıristiyanlığın ilk döneminde İsa sonrası Hıristiyanlığı temsil eden Musevi-Hıristiyan çizgideki Hıristiyanlık, zaman içinde pasifleşerek, st. Paulus çizgisindeki Hıristiyan misyonu ağırlığını her geçen gün hissettirmiştir. Hatta denilebilir ki, Paulus Hıristiyanlığı, Hıristiyanlığa damgasını vurmuştur. St. Paulus'un, misyon amaçlı, Barnabas'la birlikte Anadolu'ya, Kıbrıs'a, Perge'ye, Pisidya Antakyası'na, Konya'ya, Listra'ya ve Derbe'ye yaptıkları seyahatten bahsetmişim. St. Paulus'un birinci misyon faaliyeti olarak bahsedilen bu seyahat, ilk dönem Hıristiyanlığının yayılması açısından önem taşımaktadır. Bu seyahatte st. Paul, İsa-Masih'in kurtarıcılığı konusunu işlemekte ve onu yerleştirmeye çalışmaktadır.³⁸ St. Paul, bu misyon seyahatlerinde sıkça mucize göstermektedir: Kıbrıs'ta bir büyücünün gözünün kör edilmesi³⁹, Konya'da bir çok harikaların ortaya çıkması⁴⁰, Listra'da bir felçlinin iyileştirilmesi⁴¹ gibi olaylarla st. Paul, Hıristiyanlığı yaymaya gayret etmiştir.

St. Paulus'un ikinci misyon seyahati, Anadolu, Balkanlar ve Yunanistan'ı içine almıştır. Bu seyahatte st. Paul'un yanında Silas vardır. Daha sonra, Timoteyus da onlara katılır.⁴² Luka'nın da daha sonra bu seyahatte st. Paul ile birlikte olduğu görülmektedir.⁴³ St. Paul'un ikinci misyon seyahati, Kilikya'dan başlar, Makedonya ve Yunanistan'a kadar uzanır. St. Paul oradan Efes'e gelir. Bir müddet sonra tekrar Kudüs'e gider ve yeniden Antakya'ya dönerek ikinci misyon seyahatini tamamlamış olur. St. Paul'un bu misyon yolculuğu iki yıl sürmüştür. St. Paul'un bu seyahatlerde yaydığı mesaj, **"insanlar için acı çekerek ölen ve tekrar dirilen İsa-Masih doktrini"**. Bu uzun seyahatinde, Selanik'te ve Korint'te yeni cemaatler oluşturmuştur. Yunanlı bir çok kişi st. Paul'un görüşlerini kabul etmiştir.⁴⁴ Daha sonraki dönemde st. Paul, bu merkezlere mektuplar göndererek, buradaki cemaatini sürekli desteklemiştir.

St. Paul Antakya'da bir müddet kaldıktan sonra, üçüncü misyon seyahatine çıkmıştır. Yine bu seyahat de, Anadolu, Makedonya ve Yunanistan'ı içine almaktadır. St. Paul'un bu seyahatindeki hedefi, daha önce oluşturduğu cemaatlerin istikrarlı bir şekilde ayakta kalmasını sağlamaktadır. St. Paul bu amaçla, muhtelif dinî gruplara karşı

³⁷ Prof.Dr. Mehmet Aydın, Antakya ve Tarsus Eksenli İlk Dönem Hıristiyanlığına Bir Bakış, Adalya, İst. 2004, s.259

³⁸ Resullerin İşleri, XIII, 23-37,

³⁹ Resullerin İşleri, XIII, 6-11

⁴⁰ Resullerin İşleri, XIV, 3

⁴¹ Resullerin İşleri, XIV, 8

⁴² Resullerin İşleri, XVI, 1

⁴³ Resullerin İşleri, XVI, 10

⁴⁴ Resullerin İşleri, XVII, 4, 16-34; Resullerin İşleri, XVIII, 11

da bir mücadele yürütmektedir. Resullerin İşlerinde anlatıldığı gibi st. Paul'un bu seyahati dört yıl kadar sürmüştür.⁴⁵ Bu seyahatin büyük bir kısmı Efes'te geçmiştir.⁴⁶ Luka'nın ifadelerine göre, Efes'teki Hristiyan cemaatin temayülü Vaftizci Yahya'nın çizgisindedir.⁴⁷ Bu cemaati, st. Paul, kendi cemaatine katmak için çaba sarfetmiştir.⁴⁸

Hristiyan kilise tarihinin en büyük ve en önemli misyoneri olan st. Paul, Yeni Ahid'in kitapları arasına girmiş olan on dört mektubunda, Hristiyan misyonu için çizdiği güzergahları belirtmekte ve hatta bu konuda benimsediği taktik ve stratejileri, Hristiyan misyonu içine yerleştirmeye çalışmaktadır. St. Paul, misyon faaliyetinde tekeli ve baskıcı ve hatta diktatörce davranmıştır. Kendi düşüncelerinin dışındaki düşünce sistemlerine hayat hakkı tanımamıştır. Bu konuda şöyle demektedir: **“İster biz, ister gökten bir melek size bildirdiğimize ters düşen bir müjde bildirirse, lanet olsun ona”**⁴⁹. Tavizsiz bir misyoner olan st. Paul, Hristiyanlığı yayabilmek için de her kılığa girdiğini kendisi itiraf etmiştir. St. Paul'un çizdiği bu misyon çizgisi, daha sonraki Hristiyan misyonu için de bir model teşkil etmiştir. St. Paul bu misyon çizgisini şöyle ortaya koymaktadır: **“Ben özgürüm, kimsenin kölesi değilim. Ama daha çok kişi kazanayım diye herkesin kölesi oldum. Yahudileri kazanmak için Yahudilere Yahudi gibi davrandım. Kendim kutsal yasanın denetimi altında olmadığım halde, yasa altında olanları kazanmak için onlara yasa altındaymışım gibi davrandım. Tanrı'nın yasasına sahip olmayan biri değilim, Mesihin yasası altındayım. Buna karşın, yasa sahibi olmayanları kazanmak için yasaya sahip değilmişim gibi davrandım. Güçsüzleri kazanmak için onlarla güçsüz oldum. Ne yapıp yapıp bazıları kurtarmak için herkesle her şey oldum”**⁵⁰

St. Paul, bu çizgideki misyonunu şu ifadelerle de pekiştirmekte ve misyon için her şeyin serbest olabileceğini açıklamaktadır: **“Bana her şey serbest” diyorsunuz. Ama her şey yararlı değildir. “Bana her şey serbest” diyorsunuz, ama hiçbir şeyin tutsağı olmayacağım”**⁵¹. Hatta st. Paul misyonda kendini değil, başkalarını kurtarmaya önem verdiğini ve bunun için de her şeyi yaparak, onları hoşnut etmeye çalıştığını açıkça belirtmektedir.⁵² St. Paul'un burada misyon için **takiyye** metodunu kullandığını görüyoruz. Nitekim Luka'nın anlattığına göre Paulus, Yahudi şeriatına karşı olduğu halde, Yahudilerin tepkisini azaltmak için, Kudüs'te Yahudi adetlerine göre kutsama törenlerine katılmıştır.⁵³

St. Paul'un misyon çizgisinde dikkatimizi çeken önemli noktalardan birisi de **mevcut siyasal sistemlerle çatışmamaya özen göstermesidir. İsa'nın, “Sezar'ın hakkını Sezar'a, Tanrı'nın hakkını Tanrı'ya verin”**⁵⁴ şeklindeki siyasal tavrını st. Paul aynen benimsemekle beraber, daha da ileri giderek **her siyasal sistemde Tanrısal**

⁴⁵ Resullerin İşleri, XVIII, 23; XXI, 16

⁴⁶ Resullerin İşleri, XIX, 1

⁴⁷ Resullerin İşleri, XIX, 1-3

⁴⁸ Resullerin İşleri, XIX, 4-7

⁴⁹ Galatyalılar I, 8

⁵⁰ I. Korintliler, IX, 19-22

⁵¹ I. Korintliler, VI, 12-13

⁵² I. Korintliler, X, 33

⁵³ Resullerin İşleri, XXI, 22-25

⁵⁴ Matta, XXII, 21

bir özelliğın olduğunu belirtmektedir.⁵⁵ Bunun için st. Paul, misyonda idare sistemleriyle çatışmaya azami gayreti göstermektedir. Hatta bu konuda “**Yönetime karşı direnen, Tanrı buyruğuna karşı gelmiş olur**”⁵⁶ diyerek, mevcut idari sistemlerle çatışmamayı ana prensip haline getirmiştir. Burada st. Paul’un, siyasal ve etnik ayrımcılığa dayanan misyonerlikten ziyade, İsa-Mesih merkezli bir inanç misyonerliği yaptığı görülmektedir.

İsa’dan sonra Kudüs cemaati ve arkasından st. Paul ile başlayan bu Hıristiyan misyon faaliyeti Anadolu’da, Yunanistan’da ve İtalya’da olanca hızıyla devam etmiştir. Özellikle st. Paul’un ve st. Petrus’un Roma’daki misyon faaliyetleri çok dikkat çekicidir. St. Petrus ve st. Paul, her ne kadar siyasal yönetim sistemleriyle mücadele etmeseler de, Roma yönetimi, Hıristiyanlara çok baskıcı bir zulüm dönemi yaşatmıştır. Hem Petrus (M.64) hem de Paulus (M.67), Hıristiyan misyon faaliyetlerini hayatlarıyla ödemişlerdir. Fakat yine de Hıristiyanlık, Roma İmparatorluğunun idari alanında gizlice yayılmıştır. Miladi III. Asırda, Roma İmparatorluğunun sahip olduğu en büyük din, Hıristiyanlıktı. Hıristiyanlığın, Roma İmparatorluğunda altın çağı ise, Konstantin’in (274-337) 313 yılında yayınladığı Milân Fermanıyla başlamıştır. Konstantin’in yayınladığı Milân Fermanı, Hıristiyanlığı, Roma İmparatorluğunun resmi dini haline getirmiyordu. Fakat Hıristiyanlığın serbest bir şekilde propaganda edilmesine imkân veriyordu. Bunun için Miladi 313 tarihi Hıristiyanlığa, açıktan yayılma hürriyeti veriyordu. Artık Hıristiyan imanı, büyük ve manevî entelektüel eserler meydana getirebilecek ve kilise evlerini terk ederek mimari özelliklere sahip ilk kiliselere de sahip olabilecekti. Fakat bütün bu mutlu sonuçlara rağmen, üç asırdır mayalaşan bir çok Hıristiyan itizallerinin gün yüzüne çıkmasını da yine Milân Fermanı hazırlamıştır. Ancak ne olursa olsun, Milân Fermanı, Hıristiyanlık ve Hıristiyan misyonu için bir dönüm noktası olmuştur. Çünkü bu tarihten itibaren Hıristiyanlık, Roma’daki yaygın dinî inançların arasında bir din olmuştur. Fakat Hıristiyanlığın, Roma İmparatorluğunun resmi devlet dini haline gelmesi için, Miladi 380 tarihini ve Roma İmparatoru Theodos’u beklemek gerekecekti. Miladi 380 tarihinden itibaren Hıristiyanlık, Roma İmparatorluğunun devlet dini olarak, her türlü siyasî desteği, İmparatorluktan almış ve çok sağlam yapısı ile uzun yıllar ayakta kalmasını bilmiştir. Nitekim Miladi 476 yılında, Batı Roma İmparatorluğu yıkılınca, İmparatorluğun en sağlam teşkilâtı olarak sadece kilise ayakta kalmıştı.

Kuzeyden gelerek, Batı-Roma İmparatorluğunu yıkan Barbarların, Hıristiyanlığı kabul etmeleri, batıda yeni bir durum meydana getirmişti. Bu yeni durumun başlangıcını Miladi 496 yılında Clovis’in vaftiziyle başlatanlar, kilisenin arzu etmediği halde, müstevli kuvvetlerin Hıristiyan olmasına sessiz kaldığının altını çizmektedirler.⁵⁷ Bu dönemde kilise, yeni Batının annesi ve mürebbiyesi durumundadır.⁵⁸ Daha sonraki yüzyıllarda oluşacak olan **Ortaçağ dünyasının temelleri** işte böylece atılmış oldu. “Yani, kilise egemenliği, hemen hemen antik kültürün yegane muhafızları olan

⁵⁵ Romalılara, XIII, 1-4

⁵⁶ Romalılara, XIII, 2

⁵⁷ Albert M. Besnard, Hıristiyanlık, Türk. Çev. Prof.Dr. Mehmet Aydın, Din Fenomeni, Konya 2000, s.141

⁵⁸ a.g.e, s.141. Not: Kilisenin Batının annesi ve mürebbiyesi olduğu ünvanı 15 Mayıs 1961’de Papa XXIII. Jean’ın yayınladığı MATER ve MAGİSTRA genelgesinde kullanılmıştır.

papazların, entelektüel iktidarın tekeline muhafaza etmeleri ve itiraz edilmeyen manevî bir güçle donatılmaları ve neticede nihai sözün kendilerinin olması şeklinde, bu temeller adlandırılabilir.”⁵⁹ Çünkü, maddî ve manevî iki iktidarın bulunduğu Hıristiyan düzeni, aynı Tanrısal otoriteye bağlanmış ve ideal bir Hıristiyan cemiyetinin idaresini bütünleyen bir unsur olarak telâkki edilmişti. Bu kuvvet dengesi ve ona refakat eden ideolojinin hareket noktası olarak, Papa III. Leon’un, 800 yılının Noelinde Batı İmparatoru olarak Charlemagne’a taç giydirilmesi olayı gösterilmektedir.⁶⁰ Şüphesiz bu tarih, aynı zamanda Ortaçağ Hıristiyanlığının da başlangıcını teşkil etmektedir. XII. ve XIII. Yüzyıllarda altın çağını yaşayacak olan Ortaçağ Hıristiyanlığının kiliseleri, hudutlarını bile bilmediği üniversiteleri yönetmeye başlamıştı. Hıristiyan misyon ruhunu, XII. Asrın Cisterciennes’leri, XIII. Asrın Dominikenleri ve Franciscain dilenci tarikatleri doruk noktaya çıkarmışlardı. XVI. Yüzyılda Cizvitlerin de misyon faaliyetlerine katılması, Hıristiyan misyon faaliyetleri adına parlak bir sahifenin açıldığının haberlerini veriyordu. Yine XVI. Yüzyılın sonunda Papa VIII. Clement’in “**De Propaganda Fide**” topluluğunu kurması, Doğu’daki Hıristiyan misyonerliği için çok önemli bir ümit kapısı olmuştu. Papa XV. Gregorie 22 Haziran 1622’de “**De Propaganda Fide**” topluluğunu yeniden gözden geçirmiştir. Bu teşkilâtın tek ve yegane hedefi, Doğudaki İslâm coğrafyasında misyon faaliyetlerini yürütmektir. Papa VI. Paul, “**De Propaganda Fide**” ismini muhafaza ederek bu teşkilâta “Halkları Hıristiyanlaştırma” ismini ilave etmiştir. Böylece bu teşkilâtın ismi, “**İMAN PROPAGANDASI VE HALKLARI HİRİSTİYANLAŞTIRMA**” olmuştu.⁶¹

Roma Katolik kilisesi, yani Vatikan merkezli Batı kilisesi, XI. Yüzyılda, İstanbul Rum Ortodoks kilisesiyle aralarını nihai olarak ayırdıktan sonra, Doğu Hıristiyanlığı üzerindeki misyon faaliyetlerini plânlamaya ve İslâm coğrafyasındaki Hıristiyanları, Vatikan’ın güdümüne katmaya; sonra da Müslümanlardan bir takım kişileri aralarına almaya karar vermişlerdir. Ancak, Doğudaki siyasî ve askerî karışıklıklar ve özellikle Türklerin ve Arapların Doğudaki güçleri, ne Roma’ya ne de Bizans’a bu konuda fazla bir şans tanımamıştır. Ancak her şeye rağmen, Batı kilisesinin, Doğudaki misyon arzusu, hiçbir zaman bitmemiş ve sürekli canlı kalmıştır. Bu konuda Doğu Hıristiyanlığını kendi safına çekmek, onları parçalamak ve Latinleştirmek gibi hedefler için, öncelikle Fransiskan ve Dominiken Katolik tarikatlerinin kurulması, Batı Roma kilisesi için, daha doğrusu Papalık için yeni bir ümit kaynağı olmuştur.⁶²

XIII. yüzyılda Aziz François d’Assise’in (1181-1226) ve Aziz Dominique de Guzman’ın (1170-1221) kurdukları Fransiskan ve Dominiken tarikatleri, kısa sürede Papalık tarafından onaylanmış ve XIII. Yüzyılın en hararetli misyoner grupları haline gelmişlerdir.⁶³

Roma Katolik kilisesinin bünyesinde XIII. Yüzyılda misyonun babası olarak kabul edilecek olan Raymond Lulle (1235-1316), kendisini, Hıristiyan misyonunun bir

⁵⁹ a.g.e, s.141

⁶⁰ a.g.e, s.141

⁶¹ Paul Poupard, Le Vatican, Paris, 1981, s.81

⁶² Prof.Dr. Mehmet Aydın, Türkiye’ye Yönelik Katolik Misyonerliğin Dünü ve Bugünü, Türkiye’de Misyonerlik Faaliyetleri, İst.2004,s.99

⁶³ a.g.e, s.99

kurtarıcısı olarak takdim etmiş ve kendisini misyona adanmıştı. O, bu konudaki hayat çizgisini şöyle belirlemişti: “BÜTÜN HİRİSTİYAN OLMAYANLARI HİRİSTİYAN YAPMAK, ÖZELLİKLE MÜSLÜMANLARI”⁶⁴. Raymond Lulle, Aziz François ve Aziz Dominique’den elli yıl sonra, Katolik misyonerliğin adeta yeni bir kan aşısı olarak görülmüştü. Bunun için Raymond Lulle, Hıristiyan dünyanın ilk popülist misyoneri olarak kabul edilmektedir.⁶⁵

Raymond Lulle, bir misyon teorisyeniydi. O, kırk yıl boyunca, Yakın Doğu’yu dolaşmıştı. Amacı, Müslümanları Hıristiyan yapmaktı. Onun ana hedefi buydu. Raymond Lulle, Hıristiyan misyonunda yeni bir metod seçmişti. Bu da Hıristiyanlığın empoze edileceği insanların inancını yakinen tanımaktı. Bunun için o, “Hıristiyan mesajının muhataplarının, düşünceleri, felsefeleri, adetleri mutlaka bilinmelidir” diyordu. Bu nedenle o, İslâmiyeti incelemeyi kendine dava edinmişti.⁶⁶ Bu açıdan Raymond Lulle’ü Batıda orientalizmin babası olarak görmek gerekir. Raymond Lulle, 1274’te Mayorka’da “**Saint Trinite**” dil kolejini açmıştı. Bu okulu “**Freres Mineur**” leri eğitmek için kurmuştu. 1284 yılında Papa IV. Honorius’a tesir ederek Paris’te “**Doğu Dilleri Okulu**”nun açılmasını sağladı. Daha sonraki yıllarda, Roma’da, Bologne’da, Oxford’da da birer kolej açılmıştı. Bu kolejlerde Arapça, İbranice, Süryanice ve Yunanca öğretiliyordu. Amaç ise, birinci derecede Müslüman dünya için misyoner yetiştirmek ve İslâmiyetle ilgili çalışma yaparak, Müslümanları Hıristiyan yapmaktı. Çünkü Raymond Lulle’e göre Müslümanlara yaklaşabilmek ve onların bilgileriyle İslâmiyet konusunda tartışabilmek için mutlaka Arapçanın öğrenilmesi gerekiyordu. Hatta Lulle, Papadan bu konuda bir de kilise yasası çıkartmıştı.⁶⁷

Sonuç olarak, Batı kilisesinin Doğu’ya ve Türklere yönelik misyon düşüncesinin temelleri, XIII. Yüzyıldan beri belli bir plân ve proje içinde yürütülmeye başlanmıştır. Fransiskan ve Dominiken tarikatlerinin başlangıçta yürüttükleri hasbi ve heyecanlı misyonerliğin yerini, zamanla bilimsel metodlarla gerçekleştirilecek daha metodlu bir misyonerlik eğitimi ile teçhizatlanmış misyonerlerin alması için, Papalık ve Batıdaki misyon teşkilâtları sürekli faaliyet göstermişlerdir. Böylece, başta Doğu Hıristiyanları olmak üzere, Batı Katolik kilisesinin Doğu’daki hedefleri çok büyük olmuştur. Ancak farklı dillerin, ırkların, mezheplerin ve dinlerin iç içe girdiği Doğu coğrafyasında bir de siyasî otoritelerin rekabeti ve rekabetin ağır şekilde faturasını ödeyen halkın, dinî ve kültürel psikolojisi de Batı Katolik misyonerliği için ciddi bir engel teşkil ediyordu. Daha doğrusu, bir yanda Arap İslâmının kültürel kalıntısı, hem Hıristiyan cemaatlerinin hem de bölge insanının, siyasî, sosyal ve kültürel yapısı üzerinde ciddi şekilde etkili oluyordu. Batı kilisesinin hedefi, yüzyıllardır hem Roma’nın hem de Bizans kiliselerinin dışladığı Doğu Hıristiyan cemaatlerini, kendi safına çekerek, Müslüman Türk yönetimlerini zorlamak ve onların hak ve hukukunu gözetmek bahanesiyle Doğu topraklarında Katolik egemenliğini tesis etmektir.⁶⁸

⁶⁴ Ramon Sugranyes de Franch, Raymond Lulle, Ses Îdees Missionaires, Les Missions Des origines au XV’e Siecle, Cannes, 1956,s.209

⁶⁵ a.g.e, s.209

⁶⁶ a.g.e, s.218

⁶⁷ Ramon Sugranyes de Franch, Raymond Lulle, s.219

⁶⁸ Türkiye’ye Yönelik Katolik Misyonerliği, s.101

İşte bunun için “Şark Meselesi” adı altında yüzyıllardır sürdürülen politikanın ve bugün “Büyük Ortadoğu Projesi” adı altında yapılmakta olan politikaların arka plânında hep siyasî ve etnik kökenli Hıristiyan misyon faaliyetlerinin plân ve projeleri olmuştur. Bunun için bugün, Hıristiyan misyonerliğini, sadece “Dinî bir faaliyet” olarak değerlendirmek yanlış olacaktır. Ülkemizi doğrudan doğruya ilgilendiren Hıristiyan misyon faaliyetlerinin, bu açıdan değerlendirilmesi, ülkemiz üzerinde oynanan oyunların tesbit ve teşhisi için kaçınılmaz bir durum olarak görünmektedir.